

«Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!»

Felelős szerkesztő:
SIKLAKI ISTVÁN

SZÜLŐK LAPJA

Főmunkatárs:
HAVAS ISTVÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VII., Thököly-út 48. sz., II. emelet

Telefon: József 376-16.

E számunk ára 25 fillér. A «Szülők Lapja» következő száma április hó folyamán jelenik meg.

«A GYERMEK SZÁZADA.»

Írta S. Bokor Malvin.

Még nem egészen az. Legalább is nálunk még nem. De ha összehasonlítjuk a múlt század végének — tehát egy egészen modern és fejlett pedagógia korának — gyermeknevelési elveivel: azt kell mondanunk, hogy a gyermek sorsa, éppen úgy, mint a nőé, az elnyomatás korszakából a felszabadulás korszakába jutott.

Nagy érdeklődéssel forgatom a régi ifjúsági elbeszéléseket, de főleg a gyermekek számára íródott lapokat, melyekhez egyik nyilvános könyvtárunk kedves szíveségéből jutottam. Az első, ami itt feltűnik, a gyermek óriási felelőssége saját tetteiért. Mint ahogyan a középkor első művészei kis felnőtteknek ábrázolták a gyermeket, kifejezett tagokkal, öreges ruházatban, csak éppen félméterrel kisebbek a nagyoknál: úgy vették ezek a régi írók a gyermeklelket is. Minden jóakaratok mellett sem volt bennük sem meglátás; sem megértés a gyermeki báj iránt, mely néha éppen a szelességben és ügyetlenségben nyilvánkozik meg.

Nem ismerték az egyéniséget. Minden gyermeket ugyanabba a sablonba igyekeztek kényszeríteni, nem Istentől adott jellemén belül a jót és nemeset kiválasztani belőle. Sohasem felejttem el gyermekkori gyötrelmeimet, melyeket egyébként végtelenül jóságos nagyszüleim okoztak nekem, mikor erőnek-erejével arra akartak kényszeríteni, hogy hat éves koromban örömemet találjam benne, ha csöndesen ülhetek és harisnyát köthetek! Soha sem gondoltak rá, hogy a kis leány, éppen úgy, mint a kis fiú, inkább ugrál és fára mászik, barátkozik az istállóban a kis nyulakkal és rablósdit játszik a jégverem rejtelmes barlangjában, mintsem hogy szünet nélkül arra gondoljon, hogy neki háziasnak kell lennie, még pedig nem anyagi vagy célszerűségi okokból, hiszen a gyárak ontották a szép és olcsó harisnyákat, hanem csak azért, mert ő leány...

— Ne felejtsd el soha, hogy lány vagy, fiam! — mondotta százszor is egy nap dedányám s bizony ennek a kontrasztnak komikus bűbáját nem méltányoltam akkor, csak igen-igen el voltam keseredve...

De térjünk vissza az ifjúsági lapokra. Hasonlítsuk össze például az Ifjú Polgárok Lapját egy hajdani Kis Lappal. Ez a nemes törekvésű s az akkori idők szelleműek teljesen megfelelő lap egyetlen mesét, verset, elbeszélést sem közöl, melynek fontos tanulsága ne volna. A gyermek már fanyar ízzel ül le az olvasáshoz, mert bármilyen érdekesnek ígérkezik is a mese, a végén a kis hős föltétlenül megjárja valami jelentéktelen csíny miatt. A bűn és bűnhődés törvénye éppen olyan vezéresen érvényesül a szelid külsejű és bájos angol képekkel díszített lapocskában, mint akár a Raszkolnyikovban. Még a tündérmesében is hallatlan erkölcsi tendencia van: a szerencsétlen tündérke vagy a jobb sorsra érdemes királyfi kis hibát talál elkövetni s száműződik a trónról vagy Tündérországból. Azután: a felnőttek világa valami csodálatos meg nem értéssel van elzárva a gyermek elől. Mama vagy papa soha sem vidám, sohasem elnéző, sohasem szomorú és sohasem gyöngé. Nem jóságosan és megértően, mint égi Bíránk odafönn, áll a gyermek sorsa fölött: hanem szüntelenül lesben, kérlelhetteletlenül és összeráncolt szemöldökkel, mint a mohamedánok Kiszmetje. Szinte várja az alkalmat, hogy lecsaphasson a gyermekre, éppen úgy, mint az elbeszéléseiben előforduló tanítók, tanárok és sajnos, a nevelőnők is, akikről azt kellene hinnünk, hogy abban az időben valamennyien tökéletes pedagógusok és csálhatatlan ítélőbírók voltak...

De megesik az is, hogy az erkölcsi fennhatóságot egy idegen úr képviseli, akiről senki nem tudja és a végén sem tudja meg, hogy kicsoda. Csak azért, mert felnőtt, feltétlenül illetékes arra, hogy a sohasem látott gyermeket szigorúan és tapintatlanul rendreutasítsa...

E régi elbeszélések politikája az ijesztésé. Aránylag apró csínyek következménye a lehető legsúlyosabb (különösen a régebbi évfolyamokban): kis testvér, jóbarát vagy betegsége, sőt halála jár egy-egy kis pajkosság nyomán... Azok a szegény mintagyermek, akik az akkori pedagógiai elvek szerint nevelődtek — mert hiszen az újság, ha gyermekűség is, az akkori világfelfogás tükré — bizonyára félnék, óvatos, gyámoltalan emberkékké lettek, akik, hacsak valami csoda nem történt velük, holtuk napjáig megmaradtak azon a vágányon, melyet a szülői nevelés és a zord konzervativizmus számukra kijelölt...

Milyen mások a mai ifjúsági lapok: a Zászlónk, vagy az Ifjú Polgárok Lapja! A felnőtt is jókedvvel veheti a kezébe, okvetlenül mosolyogni fog azon a ragyogó derűn, mely a jól megértett gyermeklelékből sugárik minden lapon felje... Ma is intik a gyermeket kötelességteljesítésre, de egyéniségének határain belül. Vagyis nem akarnak a gyermekből mást nevelni, mint ami. A kis sportfűből had legyen sportember, a kísérletezgetőből tudós, az ábrándozóból művész...

A felnőtti tekintélyt nem tekintik mindenható törvénynek. Hiszen ha így volna, akkor elmaradnának a vidám cikkekcskék, a gyermekek kedvencei, amelyek többé-kevésbé iskolai csínyekről szólnak s amelyek nyomán olykor-olykor a szigorú tanár urakon is lehet kicsikét mosolyogni... Persze, ha több az elégnél: a gyermek itt is póruljár, de büntetése legföljebb az, hogy tervezett betyársága visszafelé sül el: amit főzött, maga eszi meg, de nem törli lábát, nem csapják ki az intézetből és ami a fő, egyszeri rövid bűnhődéssel el van intézve számlája — ellentétben a régi tanulságos elbeszélésekkel, melyekben a bűnhődés évekre, sőt nem egyszer örökre szól.

Aligha tévedek, ha az új pedagógia egyik legnagyobb mesterének Rudyard Kiplinget tekintem. Az ő «Három kópé»-jában van legszebben lefestve a jó és a rossz pedagógus ellentéte. A pedagógusok gyöngye pedig az igazgató úr, aki életét is kockára teszi nevelt fiaieért: az évzáró ünnepély után személyesen kiosztja a frissen megérdemelt veréseket — azután kezet szorít a szenvedő alannyal és nyájasan kellemes szüniudót kíván neki...

Ez a kedves, jóleső tendencia érvényesül a mai gyermeklapokban is. A mord haragtartás ismeretlen fogalom. Aminthogy nincs is ennél hatástalanabb nevelő eszköz. Az érzéketlenebb gyermek megszokja és észre sem veszi, az érzékenyebb még rossz emberré is lehet az igazságtalanság éveig tartó súlya alatt. Mint ahogyan a modern pedagógia is a szeretet pedagógiája. «Ki mindent megért, mindent megbocsát» és a mai tanár, szülő, nevelő azért áll a gyermek mellett, hogy megértse, nem pedig azért, hogy saját képére formálja, bármilyenné született is.

Összefügg ez az elv azzal a belátásunkkal is, hogy a nevelés nem abszolút úr a jellemfejlődés terén. Mindenki magával hozza a világra egész lelki poggyászát s a nevelés feladata az, hogy a született egyéniséget szerzett jótulajdonosságokkal — de csak odaillőkkel — gazdagítsa.

Természetesen, mint mindennek a világon, a gyermeknevelésnek is megvannak a maga távoli, mélyebb, a korszellemben gyökerező okai. A múlt század vége simának és nyugodtnak látszott, nagy föllendülések és meg-

lepetések nélkül valónak. Körülbelül bizonyosra lehetett venni, hogy ki miben született, abban hal meg. A hivatalnok gyermeke hivatalnok maradt, az iparosé iparos, a grófé gróf. A régi nevelés célja tehát az volt, hogy nagy tömeg átlagembert termeljen, aki megfizeti adóját és elvégzi dolgát. Ebben a nyugodt, előre kiszabott életben nem pusztult el a másodrangú ember, de nem érvényesülhetett az egyéniség sem, sőt szerencsétlen és elégedetlen álmódzóvá lett...

Jöttek azonban a nagy találmányok és ezekkel a nagy lehetőségek. Jött a háború. Királyokból lettek földönfutók, hercegekből pincérek, munkásokból köztársasági elnökök és miniszterek. Az emberiség szeme felnyílt és még most is egyre nyiladozik: semmiben sem kell megnyugodni, mindenből lehet minden... Viszont az állam és a város egyre kevesebb embert tart el a maga

kenyerén, nincs már szükség sok egyforma, szürke tisztviselőre. A mai pedagógiai elv tehát: hadd hulljon a férgese s adja át a teret az igaziaknak, a nagyoknak, az értékeknek, akikből maholnap szintén nem lesz elég, a rohanó világ haladásához mérve.

Azt hiszem, ez a magyarázata a gyermek nagy felzabadosulásának. Hadd játssza meg magát, forrjon ki, menjen, viharozzék, ütközzön össze s ha benne van a nagyság magja: majd kinő belőle a virágja is, minden nagyobb beavatkozás nélkül. A túlságosan gyámkodó, ijesztgető nevelés nagyszerű átlagembert termelhet, de a Lindberghék, a Mussolinik, a Fordok, a Shawk a mai pedagógia diadalai, melynek ambíciója és végső célja az, hogy a gyermeki lelket és a gyermek szabad fejlődését semmi tekintetben ne befolyásolja jobban, mint a szerető jóbarát és a tapasztaltabb testvér enyhe irányításával.

Bölcsődal.

Tente-tente... Teremtucse rég volt!
A kakas is másképp kukorékol, —
Ez világ is valahogy másképp folyt:
Sok csillaggal szegényebb az égbolt.

Édesanyánk sosem danolt nótát,
Csak énekhez érezte a kótát,
Máriával végezte utójját, —
Édesapánk áldotta áldóját...

Tente-tente... Nem mese ez, kérem:
A bölcsőnkre holtomig emlékszem,
Mert mikor már állni tudtam térden:
Ringogattam benne kis-testvérem.

Tente-tente... istenteremtette!...
Tizenketten csicskáltunk benne,
Nagy a kicsit sorjába rengette, —
S leckét tanult: tente baba, tente!

Ha bölcsőnknek volt vakációja:
Kommendálva másüvé a gólya, —
Ott is akadt édes ringatója:
Sohasem járt vámja vagy adója.

Találgatják, hogy vajjon: mi legyen?
A portást is meginstálják szépen,
Ki sunyit rá s csak annyit vall éppen:
— Kőkorszaki régiség ez, kérem!

Tente-tente... Bölcsőnk megsokallta:
Egyenesre kopott kerek talpa...
Koma, sógor igazított rajta:
Faabrincsal meg- és megtalpalta!

Tente-tente... Bujdosóvá lettem, —
Tente-tente... Meg is öregedtem, —
Ringatóim rég elveszejtettem, —
S múzeomban a bölcsőnkre lettem.

Ősz öcsémre rátekintek kérdeve:
Jaj, de sokat fáradhattál érte!
Szeme mondja: de ugy-e megérte?...
S bölcsőnk mellé leborulunk térdre.

Tente-tente... Bölcsőnk ringogatjuk,
Könnyeinket szóval hullajtjuk,
Gondolatunk fölfelé szállatjuk: —
Őnekik is ránk van gondolatjuk...

... Múzeomba nézők csapatoznak,
Csapatozóik rajtuk csodálkoznak,
Sok egymásért hívva kiáltoznak,
A bölcsőnknel soká tanakosznak...

Móra István.

NEM ÉRDEMES?

Írta Kosáryné Réz Lola.

— Ma csak az érvényesül, aki lop és csal, aki nem törődik olyan ostobaságokkal, mint a kötelességteljesítés meg becsületes munka. Végigtaposni mindenkin: csak így juthat előre az ember!

A család ebédel. Ott ülnek a gyerekek köröskörül s az apjuk így beszél. A gyerekek hallgatják.

— Igazat mondani ostobaság a mai világban! Nevetéses dolog! Az ember éhenhalhat mellette. Minél jobban tud hazudni valaki, annál jobban megy a dolga.

A gyerekek anyja is ott ül az asztalnál.

Ő talán nem érzi az élet terhét annyira, mint az ura? Neki könnyebb a dolga? Azért nem gondolja úgy?

Valamikor, amikor a férfiak arról beszéltek, hogy a becsület: tisztesség, hogy a hazugság bűn, hogy a csalás, lopás gazemberség, pénzt adtak az asszonyoknak s az asszony gazdálkodott belőle. Ha szűkösen éltek is, kenyérré tellett.

Amikor a férfiak nem hisznek már semmi szépen, semmi jóban, az asszonyoknak még nehezebb a sorsa mint az övék. Meg kell tenniük a lehetetlent: elégne,

kell lenni, ami nem elég, — valósággal csodát kell tenniök, akár Krisztus urunknak, aki néhány hallal és kenyérral jóllakatta a sokaságot. S vagy lehetetlen gonddal méricskéli a filléreket s osztja be erre-arra, vagy segíteni próbál s két ember munkáját végzi: egy munkás emberét s az anyáét, pedig az anya munkája magában véve annyiféle, hogy még mindig nem szedte rendre s nem értékelte fel pontosan senki.

Akkor hát, mikor a férfi hazajön fáradtan és rosszkedvűen és úgy beszél, hogy ma olyan világ van, amiben csak a gazember boldogul, a becsületes embert pedig kinevetik és alulmarad, mit feleljen erre a beszédre az asszony? Az asszony, aki látja, hogy a gyerekei hogyan fülelnek, hogyan figyelnek, aki látja, hogy a nagy fiú kezd már szintén éppen így beszélni s örül, ha becsaphatja a villamoskalauzt? Aki látja, hogy a leánya úgy beszél tisztos szerelemről, becsületes házasságról elbigygyesztett ajakkal, mintha valami idejemult, divatjamult ruhadarabot akarnának ráadni? Az asszony, aki látja, hogy a legkisebb azzal állít be az iskolába, hogy: «tanító bácsi kérem, azért késtem el az iskolából, mert anyuka hirtelen rosszul lett és orvosért kellett szaladnom!...»

Mondja most az asszony is, amit az elkeseredése kiált a szívében? Hogy igen, ma ilyen a világ? Hogy nem érdemes tisztességesnek, becsületesnek lenni? Nem érdemes hinni semmi szépben, semmi jóban? S menjenek a gyermekek azon az úton, amit a szüleik így, könnyelmű és haragos szavakkal, megnyitnak előttük?

Az asszonyt, — sokszor gondolom, — azért állította oda a jó Isten a férfi még a gyermekei mellé, hogy örök emlékeztetője legyen annak a másik világnak, ahonnan jöttünk és ahová megyünk. Még a legrosszabb, leghasznontalanabb asszony szívében is megcsillan néha az emléke valami jónak, szépnek, magasabbrendűnek és ilyenkor a mocsár legmélyéről is érzi a sóvárgást utána. Örömezs ez a szívünkben.

Ha mese lenne, még annak is olyan szép volna, hogy a gyerekeket meg kellene tanítani benne hinni: az igazság mindig diadalmaskodik, a hazugság mindig elbukik végül.

De nem is mese. Éppen a mai nagyon nehéz időkben láthatja, akinek szeme van, hogy egyébbel, mint becsületes és tisztességes munkával nem lehet boldogulni. Hová lettek a könnyűszerrel felkapaszkodott hadimilliomosok és börzejátékosok? Úgy eltűntek, mint a tavalyi hó.

Ha a férfi keserűségében ilyen módon beszél a gyerekek előtt, akkor az asszony találja meg a módját annak, hogy elvegye a könnyelmű és igaztalan szavak mérgét. Sohasem lehet tudni, melyik ilyen szó törik bele, méreggel itatott nyíl módjára, a gyermek szívébe s egész életén át nem lehet onnan kitépni többé! Az asszonynak tudnia kell, hogyan teheti ezt, felelhet-e mindjárt az asztalnál, hogy: «Ezt te sem gondoldod így, csak most, mert sok a gondod. Te is tudod, hogy ez nem úgy van. Édes apád becsületes ember volt, mégis boldogult. Nehéz időket élünk, de majd kibírjuk. Soha még nem volt úgy, hogy valahogyan ne lett volna». Vagy megmondhatja a gyerekeinek később: «Szegény apátok nagyon fáradt és elkeseredett, azért mondta ezt. Ti tudhatjátok, hogy nem így gondolja és nem így érzi, hiszen azért mégis becsületesen él és tisztességes munkával keresi a kenyeret».

Még akkor is ezt kellene az asszonynak mondania, ha hazudnék vele! Még akkor is, ha a férfi nem él becsületesen és nem keresi tisztességes munkával a kenyeret.

Van egy ragyogó csodafátyol a világon: az illúzió. Az elképzelt szép, az elképzelt jó, a szépnek, jónak akarása. A rosszkedvű emberek azt mondják, hogy a fátyol alatt nincs semmi.

Én azt mondom, hogy van. Tudom, hogy van, csak nehéz meglátni. Higgyétek és mondjátok ti is. És ne engedjétek, hogy a férfi gonosz mámorba szédüljön, akár valami erős italtól, a saját szavaitól, hogy: nem érdemes ma becsületesnek lenni. Ne engedjétek, hogy ezt tanulják a gyermekek. Ne engedjétek, hogy elfeledjék emlékét és elveszítsék reményességét a jobb időknek. Szenvedésen, nyomorúságon keresztül, halálíg hirdessétek, hogy: érdemes jónak lenni, érdemes becsületesen élni, győz az igazság és van, aki megjutalmazza a benne bízókat.

Adjon Isten valamennyieteknek erőt hozzá, testeim!

MIT MESÉLJÜNK A GYERMEKEKNEK?

Írta Avar Gyula.

A gyermek két dolgot szeret legjobban: a játékot és a mesét. Játékkal kezdi az életét. Minden, ami a kezébe akad, életet kap. Valóságos lóvá lesz a seprőnyél, avagy élő bábúvá az udvaron talált fadarab. A gyermek képzeletvilága nagyon gazdag, teméntelen hőse van és ezek vagy jók vagy rosszak, mert a gyermek a való életet ismeri és ezek szerint alkotja meg képzeletbeli hőseit.

Amint a gyermek növekszik, játékköre is bővül s küönösen szereti a mozgást kifejező bábuka, gépeket, mert a gyermek irtózik a mozdulatlanágtól, azért is fél annyira a haláltól. Neki a cselekvés a fő eleme s nem elégzik meg a áékkal, mese is kell, amelyben gyors cselekvés keretében győznek a jólelkűek, avag buknak el a gono zak.

Ha tehát a mese leköti figyelmét, foglalkoztatja agyát, szívét, mesélhetünk-e bármit a gyermekeknek? Nem. Amint nem adunk a gyermek kezébe kést, puskát stb. úgy nem mesélhetünk gonoszról, szörnyekről. A késrel t tét sebezheti meg, a rossz mesével szívét fertőzheti meg és ez olyan lelkibetegséget okozhat, amely osem gyógyúl meg.

Mivé akarjuk nevelni gyermekeinket? A társadalom hasznos, becsületes polgárává s hogy azokká váljanak, olyan mesékkal szórakoztatjuk őket, amelyekben túlnyomólag a becsület, az erény hősei szerepelnek s a gonoszság gyengítve, lehetőszerű módon jelenik meg, mint amely nem is érdem i meg a sok szót.

A mese ne álljon nagyon messze a való élettől. Hősei szenvedő, vidám emberek legyenek, mert a gyermek a maga szenvedéseit, örömeit viszi a mese hőseibe s azért kerülnünk kell a hihetetlen alakokat, akik lehetetlen dolgokat visznek véghez.

Lehetőleg mellőzzük a teljesen elképzelt hősöket, eseményeket. Idegen világot (amely soha el nem érhető!), ne fessünk, mert a csalódás annál keservesebb. Így bizony eléz helytelen, ha sárkányokról, boszorkányokról monddunk el hihetetlen történeteket s azok az Operenciás tengeren túl tör ének.

Mily szép volna az olyan mesekönyv, amelynek minden története a mi édes hazánk rögéhez kapcsolódik és hős i hasonlóak a valóban él magyar hősök életéhez. A magyar gyermek olvasson (avagy hallgasson) magyar

Forró a leves...

mesét, mert ez teszi lelkét magyarrá; a munda hőséhez hasonlóan képzelettel eljövendőjét, ő is küzdeni fog a haza földjéért, ő is védeni fogja a gyöngét s ártalmatlanná tenni azt, aki a haza életére tör. Az nem baj, ha a történet elképzelt esemény. Kell is ilyeneket adni, mert a gyermek kedvelt hőseit úgyis szerepelteti. Könnyítsük meg munkáját azzal, hogy mi mondunk el újabb és újabb történeteket. Vajjon újja-e a gyermek az ilyeneket? Nem. Beszélhetnénk neki Szt. Lászlóról napokon át, szívesen hallgassa, sosem fogja kétségbe vonni a képzelt történetet.

Ha olyan mesét mondunk, amely nem hazai földön történik, hanem máshol, iparkodunk arra, hogy a meséből elhagyjuk azokat a részleteket, amelyek meg nem

érthetők. De főleg iparkodjunk arra, hogy a jóért küzdő mesebeli hős közel álljon a gyermek lelkéhez és a gonoszra ne fecséreljünk sok időt. A gyermek éppen abban a hitben, hogy a földön sok a jó ember és kevés a gonosz és ezt is inkább sajnálni kell.

Semmiesetre ne meséljünk olyasmit, ami a gyermek igazságérzetét megbántja. Neki nem szabad kételkednie az igazságban.

A mese tehát nevelje a gyermeket hazaszeretetre, jóságra, igazságra stb. és ehhez nem szükségesek a szörnyekről szóló mesék. Utóbbiak csak ártanak, élénkítik, idegessé teszik a gyermekeket. Amit mondtam, meg is valósíthatjuk, mert *válogatva* nagy mesekincset találunk Benedek E. Mese-mondavilágában.

TÜKÖRCSE REPEK.

Írta Móra István.

Gyuszkó.

A nyáron ismertem meg Gyuszkót Gyopároshevizen. Kicsit nyurga, de vállas, pirosképű gyerek volt akkor, most valamivel fakóbb. De jegenyéállású, szaporalépésű diákocskó.

Ösmeretségünk a kuglizósín végénél kezdődött.

Gyuszkó eleinte bent volt a kuglizó fészkeriben, de mikor ott elnevette magát, hogy anyuka mindég vándlizott, apuka kiteremtette a társaságból, hogy vigye a fene a napra. A doktor is rászólt: kifelé, barátocskám! Megmondtam kéthete, hogy csak a nap segít rajtad. Alé!

A gyerek kisomfordált a vadszőlős fészker alól.

Megállt a pálya végében, onnan leste, ki s hányat üt. Anyuka megint vándlizott. Keresztanyja is ártatlan hagyta mind a kilenc bábut. Mégis rávisított:

— Jesszus! Eredj odébb. Most is feléd ment a golyóm.

Az álogató parasztyerek rákacsintott Gyuszkóra:

— Ki se ért a golyója annak a vénségnek... Mégis, hogy teszi magát... Maradj csak itt!

Gyuszkó bevádolt a pályára, a veszteg kuglit ő hajtotta bele a lejtős vályuba. Szóval is kísérte:

— Jobb kézzel gurítson, keresztanyám, hátha a bal parasztot eltrefeli...

Apuka hujjántott vissza:

— Eltakarodj onnan, az apád teremtésit, mert az én golyóm mindjárt fejen talál... Eredj a napra!

Anyu és a keresztke, — anyunak az özvegy nénje csigatták aput:

— De kérlek, ne légy goromba... De lelkem: így nem lehet gyereket nevelni.

Gyuszkó kiállt a golyójárásból, de azt még bevárta, hogy a papnagybácsi mit tud. Az pedig a kugliszín leg hátuljából spiccet dobott és kilencet ütött.

Nagy éljenzés hallatszott a fészkerből, csaposok hordósört gurítottak a fészker alá, csapra is ütötték, meg is eresztették. Gyuszkó visszavádolt a társasághoz s jelentette, hogy senki se tud úgy kuglizni, mint a főtisztelendő nagybácsi. Mindenki elbújhat mellette.

Minek öröme a nagybácsi Gyuszkót is megkínálta egy pohár sörrel.

A doktor ellenkezett:

— Hogy gondolsz ilyet, főúr?

Apuka, anyuka is ellenkezett, csak a kövér keresztke volt más nézetén:

— No már, akárki mit mond, az ilyen vérszegény gyerekeknek csak jót tesz a sör. Mert táplál. Magamról

tudom. Én is azóta javultam föl, amióta egy-egy kis sört iszok. Idd meg csak, Gyuszkó, — de aztán eredj a napra...

Én a rétségben heverésztem, a kuglizótól egy kis hajtásra. Hasmánt nézegettem egy tavalyi hangyzasombót.

Gyuszkóval találkoztam már egypár estenden, vacsoránál is, meg a kártyázók közt, akiket én szeretek nézni, mert érdekes emberek. Minden játék után összeszamarazzák egymást, s minden osztás után olyanok, mint aki gözősre akar fölszállni, s attól tart, hogy nem kap helyet.

Szóval, Gyuszkó is ott gíbickedett, ahol én el-elmentem. A nyereségből neki is juttatódott innen-onnan provízió. Azon vett Gyuszkó reggelente banánát. S ha kérdeztem: Jó-e, öcskös? — kínált velem, hogy kóstoljam csak meg.

Ez életben én még a banánát meg nem kóstoltam, de azért csak ösmeretség keveredett köztünk.

Bizalmast kérdezte most is:

— Mit gusztál olyan nagyon, Pista bácsi?

— A hangyákat nézegetem, kis koma. Nézd csak, hogy horgásszák össze, ha egy kis kenyérmorzását hintek a hangyafészkek szélire.

Gyuszkó mellém hasalt. A hangyák jártak-forrtak. Kettő is beleakaszkodott egy félbúzaszem kenyérmorzásába.

— Hova viszik, Pista bácsi?

— Be a maguk váracskájába.

Sült szalonnámát már rég megettem, a zsíros papircsokit odahelyeztem a hangyalyuk fölé s mondom Gyuszkónak:

— De most aztán, pajtikám, békesség adassék, csendesség legyen. A szemed meg jól kinyisd.

A fészkekből egy kicsi hangya (két fényes mákszemnek tetsző) fölszaladt a zsíros papirosra. Mindjárt vissza is usintott. Aztán ketten futkosták össze a szalonnaszíros, nagy papíralkotmányt. Megállás nélkül. Aztán azok is visszamentek a bolyba. De nem telt bele annyi idő sem, mint amekkorra a doktor a lázasbeteg ütoerén tartja az újját: csapatszám vándoroltak föl a hangyácskák a papírhegyre, papíroshegybe, s beretváltatni kezdték a zsírocskát az újságdarabról. Meg-meg visszafutottak a fészkebe. Mit jelenthettek odalent, mit se, nem tudom. Csak azt, hogy két-három perc múlva fekete seregek lepték el a papirosunkat. Szinte folyt rajta fölfelé a feketeség, s folyt lefelé is.

— Nohát! — buggyant ki Gyuszkóból a csudálkozás — mégcsak neki se szaladnak egymásnak... Nohát! elnézném estelig.

S akkor kettős árnyék esett ránk. S kétféle szó keveredett össze, mikor a két árnyék meg is szólalt:

— J Jesszus! Ez borzasztó... kelj föl mindjárt, te Gyuszkó!... A tanár úr is hogy lehet ilyen meggon- dolatlan.

Félkönyökre fordulok. A Gyuszkó lánynénje, meg az özvegy apai-ángyikája villámlott le ránk.

— Bocsánatot kérek, — mondom, — nem is sejtem, miben lehetnék ludas... kezüket csókolom, jó napot kívánok.

Már akkor Gyuszkót talprántották, és igen kapogattam végette:

— A gyerek beteges. Hisz tetszhetik is látni... És itt hasal a nyers füvön... Se pokróc alatta, se köpönyeg, se akármí... Merénylet ez, kérem a gyerek ellen, aki amúgy is gyöngécske a lelkem... Most is doktor kezeli...

Fölkeltem s azt találtam mondani, hogy nincs a világnak pompásabb perzsaszőnyege, mint a júliusi fű.

Négyágú villámlás felelt a szavamra.

Gyuszkó pedig támasznak vetette a lábát, a másik két végivel is opponált:

— Nem megyek! A hangyákat akarom!

Mire fölkapták, s erőnek erejével elvitték a kis komát, meg-megismételvén:

— Szamárság! Marhaság!

Ami valószínűleg nem a hangyáknak szólt, hanem a jómagam szegény fejének.

Ebédkor lehetőleg távol ültem Gyuszkóéktól. De azért hallanom kellett, hogyan osztozott a sokasszonyos család azon, hogy mit ehett a Gyuszkó, mit nem. S hogy ebben a szélben elvihetik-e fürdeni, vagy jobb lesz, ha lefektetik. Gyuszkó kijelentette, hogy ő csak a hangyákat akarja megnézni.

Tizenkétágú villámlás röpített felém az asztaluktól. Kitértem előle. Fizettem és estelig bújtam a nádat. Kint vacsoráztam a halászkznál. Majd éjjel vetett haza Gyopároshevízre. A szalonban táncoltak, a lugasban alsóztak, Gyuszkó ott kibicelt az apjának...

Gyertyaszentelő-napján valami dolgom akadt Pesten. Az Erzsébet téren Gyuszkót ajnározta föl keresztkéje a 65-ösre.

Köszönök s helyet adok a keresztkének. Gyuszkó úgy tesz, mintha sose látott volna. Lesunyja a fejét, mintha krajcárt keresne a pallón. Megszólítottam:

— Szervusz öcskös! Tán meg sem ismeresz? Együtt gusztáltuk pedig a nyáron a hangyákat, vagy mi?

Súgva köszön:

— Kezit csókolom...

— Sikerült-e a félévi szüret, Gyuszkóm?

Arra már a keresztke felel:

— No, ha nem is sikerült, tessék elhinni, nem a gyerek az oka. Én előre megmondtam, hogy ne a gimnáziumba írássák, hanem a réalba. Mert a latin, tetszik tudni, s minek az a latin? De az én nővérem uracskája ragaszkodott a latin iskolához. Meg a papbácsi is. Meg a néneji: hát most itt van... Süssék meg.

Dörmögöm, hogy egy kis-szék még nem a világ. Ki lehet azt javítani évvégéig nyilhegyre is: egyesre.

Súgja a keresztke:

— Van több is... Tetszik tudni: kevés szívük van a mai tanároknak. Láthatnák pedig, hogy ez a gyerek beteges.

Legyintek:

— No! Egy kicsit fakóbb, mint a nyáron volt, de úgy saccolom, javult jó öt-hat kilót.

— Csak nem egészséges, kérem. Azt mink tudjuk. Hanem az a baj, hogy az apja, hogy az anyja, hogy a néneji, hogy az ányai mind más-más doktorral kísérleteznek. Majd én most elviszem egy tanárhoz, — a boldogult uramat aki kezelte, — és meg nem fogom engedni, hogy a második félévre visszamenjen azokhoz a hóhérokhoz. Pihenjen, erősödjön meg. És jövőre beadjuk a réalba...

— Én pedig a polgárit ajánlanám, — mertem vélekedni, — aztán valami gyakorlati pályát.

Legyintett:

— Azt már nem. Egyetlen gyerek a családukban, mit szólna a világ, ha ki nem taníttatnánk!?

A Kossuth Lajos-utcánál leszálltak. Soká néztem utánuk, s még aztán is azon tűnődöttem, mikor elvesztek szemem elől, hogy keserves istenverése az árvai sors, de az is nagy átok, ha egyetlen gyereknek féltucat anyja van és mindnek benne van a kisujjában a nevelés csaltatlan tudománya.

BARÁTSÁGOS ELLENFELEK.

Írta Bodonyi Nándor.

A Nyéki Palkóék háza előtt álló nagy szederfa a tanubizonyosságom, hogy az a két gyerek: a Nyéki Palkó, meg a Tavali Jancsi, két elválhatatlan ellenfél.

Egy nap hatszor összevesznek, de hatszor ki is békülnek.

Ni, most is éppen nagy hadban állanak.

— Add vissza a gombomat, ez nem gílt, te csaltál! — rikkant a Jancsi gyerek magából kikelten.

— Nem szokásom csalni, — szólt a Pali szelíden s felfűzte azt a szép sárgaréz-gombot a három araszos zsinéjére.

— De igenis, hogy csaltál, — lármázott tovább a Jancsi, — mert csaló, tolvaj, zsvány vagy!

— Zsvány vagy ám magad, — adta vissza a tromfot a Pali, és a gombfűző zsinórját elrakta az öblébe.

— Nem adod vissza a gombomat? — kérdezte a Jancsi és felkapott a kerítés mellől egy jókora hosszú libapásztor botot.

— De nem ám! — szólt a Pali határozottan s indult hazafelé.

Jancsi pedig azt tette, hogy azzal a hosszú libapásztor-bottal úgy vágta lábszáron a Palit, hogy az menten eltörött...

No, nem a Pali lábaszára, hanem az a hosszú libapásztor-bot. Ami ugyan nem volt valami nagy eset, mivel hogy vékony, száraz fűzfavessző volt.

Hanem azért mégis nagy sérelem esett ezzel a Nyéki Palin. Sírva ment haza s elpanaszolta nagy szepegés közt a baját az édesapjának:

— Dösapám! Hüüm, hüüm! Dösapám!

Nyéki Pál uram, a Pali apja az udvaron éppen szólókarót hegyezett.

— No, mi a'? — kérdezte szepegő fiától.

És a Pali sírva adta elő a panaszt:

— A Jancsi... hüüm... a Tavali Jancsi mögütötte bottal a lábikrámat.

— Nagyon mögütötte?
 — Nagyon! Hüm, hüm! Vastag bottal. Még a bőr is legyűtt róla.
 — Mi a? A botrúl?
 — Nem! A lábamszáráról!

És a Pali igyekezett is a lábikráján valami bőrfolytonossági hiányt fölfedezni. Ez sikerült is neki valami régi karcolás képében.

— Ehun, ni! — szólt szepegve, — egészen legyűtt a bőr.

Nyéki Pál uram félszeggel odasandított a szekerce mellől s aztán azt mondta komoly nyugalommal:

— Majd meggyógyul, mire megházasodol.

Palikának úgy látszik, ez a kijelentés nem volt teljesen megfelelő elégtétel. Elülről kezdte a panaszt:

— A Jancsi mindig verekedik. A minap is megvert...

Nyéki Pál uram letette maga elé a favágó szekercét s oda fordult a fiához és így adta le a végső szentenciát:

— Egyik eb, a másik kutya. Az egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz. Elmehetsz, fiam...

És a Pali el is ment. És nem tellett bele negyedóra már ott gombozott megint a két gyerek a nagy szederfa alatt. És nem tellett bele negyedóra, megint csak összeverekedtek.

De már ebben a verekedésben vér is folyt. A Tavali Jancsinak eleredt az orra vére. Hanem a Jancsi ügyet sem vetett rá. Észre sem veszi, ha az édesapja, Tavali János uram oda nem szól az iszterhéj alól:

— Mi a fiam, te vérzel?!

Jancsi éppen javában gyomrozta Palit. A figyelmétető szóra megtörülte az orrát.

Hát a vér láttára aztán ő is megrökönyödött. Abba hagyta Pali gyomrozását és sírva adta elő a panaszát:

— A Pali orrba vágott...

Hej, nem kellett több Tavali János uramnak. Hatalmas furkósbotot rántott elő a sarokból:

— Mit? Ez a zsvány! Ez a gyilkos! — kiáltotta nagy haraggal és indult, hogy a Palin visszatörölje ezt a súlyos bántalmat.

De a Palinak volt annyi esze, hogy amint megsza- badult reánehazkedő ellenfelétől, úgy elinált onnét, mint a nyúl. És csak onnan a kapu mellől leste titkon a további fejleményeket.

Tavali uram nagy lármát csapott. Átkiabált a kerítésen Nyéki szomszédnak:

— Ha még meg nem tanították emberségre a fiát, majd én megtanítatom! Ez már mégis szörnyűség! Ilyen zsványság, ilyen gyilkosság! Majd megfizetheti kend a doktort is, meg a patikát is. Máskor legalább becsületre tanítsa kend a fiát!

Aztán odaszólt a szepegő Jancsikához:

— Gyere fiam! Viszlek a doktorhoz. Az majd megvizsgál, aztán ad «látéletet». Azzal bepöröölöm. Majd fizethet tudom. Fizet, mint a köles!

Nyéki Pál szomszéd nem sokat hederített a lármára. Folytatta a dolgát. Tavali János uram meg kapta magára az ünnepi felöltőjét, ölébe vette Jánoskát azon-módon, a véres ábrázatával. Dehogy engedett volna egy cseppet is letörölni abból a vérből! Hadd lássa a doktor. Hadd iszonyodjék el az is. Legalább annál keményebb lesz az az írás, az a «látélet», amit adni fog a Jánoska sérüléseiről. A többi aztán már a bíró dolga lesz. Tudom, hogy elverik a port a Nyéki Pál szomszédon.

Indult fiával a doktorhoz. Úgy vitte az ölében, mint valami nagy beteget. A Nyékiék kapuja előtt kellett elhaladniok. Palika akkor is ott rejtőzködött a kapu mellett a sarokban.

János szomszéd nem vette észre.

De észrevette Jánoska...

Mikor már elkerülték a kaput, onnan szólt vissza az apja vállán keresztül:

— Pali! Hallod-e! El ne menj hazulról. Majd ha visszajövünk, gombozunk tovább...

János szomszéd megállt s letette fiát a földre:

— Kihez beszélsz, fiam?

— Palihoz, a Nyéki Palihoz...

— Ahhoz a gyilkoshoz, aki orrba vágott?

— Én is adtam neki egy párat! Tudom, hogy megemlegeti a bordája!

— Aztán te összeállnál vele gombozni?

— Össze hát! Elnyerte több, mint fele gombomat. Azt vissza akarom tőle nyerni.

— No lám! Aztán téged vigyelek én orvoshoz? Miat-tad pereskedjem?

Azzal otthagya a fiát az utca közepén s ment haza magában nagy dér-dúrral:

— Majd az ördög pereskedik te miattad!

Aztán odament a kerítéshez s átszólt Nyéki szomszédnak:

— Meggondoltam a dolgot, szomszéd. Nem pereskedem. Úgy látom, az egyik eb, a másik kutya...

— Az egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz... Kár a gyerekek dolgába bele elegyedni. Elintézik azok maguk között a maguk sorát...

Jánoska hazament. Az édesanyja kimosdatta ábrázatát a vérből. És a két gyerek újra kezdte a gombozást ott a nagy szederfa árnyékában...

A boa.

A karácsonyi szent ünnepek felé ballagott az idő. Lassan haladó izgalmas napok! Mert hát mégis csak fontos dolog az, hogy:

— Vajjon mit hoz majd a Jézuska?

Hány kis fiúnak, kis leánynak dobogtatja meg a szívét ez a kérdés! És hány szerető, gondos mamának okoz fejfájást az a kérdés, hogy:

— Mit is hozzon hát?!

Mert minél nagyobb a szülők szeretete gyermekük iránt, annál bőkezűbb a Jézuska adakozó kedve. A karácsonyi ajándékok mennyisége a szülői szeretetnek a mértéke. A gyermekek öröme egyúttal a szülőknek is öröme.

Gizuska mamája is a szerető, gondos mamák közé tartozott. Ő is azon volt, hogy minél nagyobb örömet szerezzen a kis leányának, mert hisz ezzel a maga öröme is fokozza. Hogy mit hozzon a Jézuska a kis Gizikének, az nem okozott neki nagy fejfájást. Gazdag szülők ezen könnyen túteszik magukat.

— Hozzon minél többet! A sok között majd csak megtalálja a gyerek azt, aminek legjobban örül!

Egyébként Gizuska mamájának igen furfangosan kiesztelt módszere volt arra nézve, hogy tájékozódást szerezzen az iránt, vajjon mit óhajt a kis leánya? Még jóval karácsony előtt maga elé vette Gizuskát s így szólt hozzá:

— Hallod-e kisleányom! Te már nagyleány vagy.

Negyedik elemibe jársz. Tudsz írni, olvasni. Nesze, itt van egy tarsoly levélpapiros, meg boríték. Írj levelet a Jézuskának. Abban kérd meg, hogy mit hozzon. Írj a nagymama Jézuskájának, a keresztmama Jézuskájának, meg a tanti Jézuskájának. Sorold fel mind, hogy mit óhajtana legjobban?

— És megkapja a Jézuska azokat a leveleket mind? — szólt Gizuska mély tekintetű fekete szeméit anyuskájára függesztve.

— Hogyne, hogyne! — nyugtatta meg anyuskája, — azokat a leveleket beletesszük egy levél-gyűjtő kazettába. A kazettára azt írjuk, hogy: «A Jézuska postája». Aztán kitesszük éjtszakára az ablakba. A holdvilágos, csillagos

éjtszakában szállnak, repülnek az angyalok s összeszedik mind a leveleket és elviszik az illető Jézuskának.

— Hohó! Hisz ez igen pompás! — örvendett a Gizike, — hisz így minden óhajom, minden vágyam beteljesülését remélhetem.

— No igen, no persze! — hagyta rá anyukája.

És a kisleány azonnal nekilátott a levélírásnak. Megírta külön-külön mindegyik levelét. Egyet nagyanyukának, a másikat a keresztmamáának, a harmadikat a tantinak, azaz, hogy külön-külön mindegyik Jézuskájának.

Azokban a levelekben hűségesen felsorolta, hogy mit óhajtana, mit szeretne legjobban.

Az egyikben kért ezüst ridikült, a másikban manikűr-készletet, a harmadikban karkötő-órát.

Azonkívül jutott azokból a levelekből egy-egy még az apuka, meg az anyuka Jézuskájának is.

Az apuka Jézuskájától egy hathetes balatoni nyaralást kért, az anyuka Jézuskájától pedig...

No, de erre már nem volt kíváncsi anyukája! Tudta ő nagyon jól, hogy minek fog legjobban örülni a kisleánya. Készen is van az már. Szép bordóbáronnyal bevont tokban aranyláncon arany-medallion. Az arany medallionban anyuka arcképe...

Hadd legyen ez mind meglepetés!

Aztán teltek, múltak a napok. Végre elérkezett a szent este is, a szent karácsonyfa ünnepe. Anyuka egész délután el volt foglalva a szalonban, amelynek ajtaját gondosan magára zárta. Gizikét elküldte sétálni a nevelőnővel, hogy csillapuljon kissé a kis leány izgalma. S legalább könnyebben várja a bekövetkezendő szent estét.

Anyuka pedig azt tette ott a szalonban, hogy a szép sudár karácsonyfát feldíszítette pompásan. Ragyogott rajta a sok fényes tündérhaj. Ágain hóként fehérlett a puha fehér gyapotpehely. Szerteszét a tülevelű lombozat körül kicsi villamos lampionok, gyertyácskák s különféle csillagszórók villantak elő. A karácsonyfa alatt a különféle ajándékok dús halma pompázott. Ott voltak Gizuskának régi játéka, amiket a gondos mama évről-évre elrakott s csak ilyenkor, karácsonytáiban tüntek ismét elő.

Ott voltak a különféle cellulose, meg porcellán-babák, ki pompásan felöltöztetve, ki meg csak úgy a kicsi fürdőkádban ülcsörögve. Ott volt a kicsi konyha a takaréktűzhellyel, alumínium-edényekkel, tepsikkel, mozsarakkal. Még kicsi kávédaráló, meg teás-készlet is volt a kicsi konyhaszekerényen.

Azonkívül ott volt a kicsi babaszoba kis ágyaival, szekrényeivel, asztalával, székeivel, díványával s egyéb szükséges bútorával. Nem hiányoztak a régi szétnyújtható képeskönyvek sem, amikben különféle hazai és külföldi állatok ábrái voltak láthatók verses mondóakkal kísértén.

Elül pedig a narancs-halmok, füge-koszorúk, datolyás dobozok és cukros-skatulyák tetején ott voltak az új ajándékok: az ezüst ridikül a nagymama Jézuskájától, a manikűr-készlet a keresztmama Jézuskájától, a karkötő-óra a tanti Jézuskájától.

Mindegyiken névjegy mutatta, hogy ki-melyik kitől való. Ott volt az apuka Jézuskájának az ajándéka is: a hatheti balatoni fürdőzés, egy duzzadó levélborítékban hatszáz pengő. Nemkülönben ott pompázott anyuka ajándéka is, a szép aranylánc az arany medallionnal, meg anyuka arcképével.

De nemcsak a Gizikének szánt ajándékok voltak ott. Ott volt az apukának, meg a nevelőnőnek szánt karácsonyfa is. Apukának pompás borostyánkő-szipka arany karikával; a nevelőnőnek meg egy pár finom svéd-kesztyű. (Hogy tudjon kesztyűs kézzel banni a növendékével!)

Hát együtt volt már szépen minden. Apuka is hazajött a hivatalból. (Ma egy kicsit korábban jött!) Gizuska is, meg a nevelőnő is visszatértek a sétáról.

— Juj, én nem tudok hová lenni a nagy izgalomtól, — szólt a kisleány, amíg a felsőruháit lehányta magáról.

A nevelőnő csillapította:

— Legyen nyugodt Gizike. Imádkozzék szépen, hogy a Jézuska el ne kerülje a házat.

Hát imádkozik is a kisleány, de amíg imádkozott a fél füle, meg a fél szeme állandóan ott függött a szalon ajtaján.

Mi lehet ott belül? Olyan nagy a csendesség! A kulcslyukon át semmi fényesség nem látszik.

De hah, mi ez? A kulcslyukon át fényesség tör elő. A szobából csengő szava hallatszik. Aztán feltáru a szalon ajtaja s előtűnik teljes, pazar fénypompájában a szép karácsonyfa.

Elbűvölő látomás!

Gizike öröm-repesve fut be a szalonba. Szemei, mint a vércse szemei villannak végig a nagy ajándékhalmon. Apuka meg anyuka egész ellágyulással gyönyörködnek kisleányuk örömén.

De a kisleány arca egyszerre csak elkomorul. Szinte sírásra csukló hangon kérdi:

— Hát a boa hol van?

— Micsoda boa? — érdeklődik anyukája szintén már-már sírásra fakadtan.

— Amit az anyuka Jézuskájától kértem.

Hát persze, persze! Az anyuka Jézuskájának szánt levélben boát kért a kisleány. Dehát anyuka elfeledte azt a levelet felbontani. Ó, ó, az a szórakozott Jézuska! No, de sebjaj! Van itt helyette más!

Anyuka fölveszi az aranyláncot a medallionnal, meg az arcképpel:

— Nézd, kisleányom, anyuka Jézuskája ezt hozta helyette.

A kisleány fogja az aranyláncot medallionostól, arcképestől s odadobja a többi ajándék közé:

— De mikor én nem ezt kértem!

És hangos, síró zokogásba kezd.

Anyuka is vele zokog:

— Ne sírj, kisleányom! Majd jövőre, majd a jövő karácsonykor...

*

Lent a szuterénben a házmesterék is felállították a karácsonyfát. Apa, anya, meg a három gyerek körülállja nagy áhítattal. De milyen szépen is égnek azok a szép piros viaszgyertyák! Milyen szép tarka rajta az a papiroslánc! Aztán ni! Ajándék is van a fa alatt: minden gyerek számára egy illatos, sárga narancs.

Meg még egy szép piros cukorsíp is van ott!

Azt a szép piros cukorsípot megfújja, aztán megszoppintja az első gyerek, a legnagyobb. Amíg az fújja, megszoppintja, addig türelmesen áll és vár a második, az öcsi.

Azután őrá kerül a sor. Ő is fúj egyet, megszoppint egyet rajta, aztán odaadják a bölcsőbeli kis Bandikának. Hadd fújja az is, meg hadd szoppintson egyet az is.

De a Bandika már nem fújja, csak szoppintja. Hamarosan el is szoppintja.

Apa, anya boldog áhítattal nézi a gyermekek örömét...

*

Szülők! A gyermekeknek szánt karácsonyi ajándékból mindig több — a kevesebb!

KÖNNYHARMATOS IRKALAPOK.

Írta Tóth Anna.

Legnehezebb feladatomban akkor van, amikor az iskolai dolgozatok alá kalkulust kell írnom. Úgy áll t. i. a dolog, hogy másképpen lát a tanári szem, mint a tanári szív; ez a kettő azután olykor-olykor hajbakap egymással és mi türés-tagadás, kerekedik belőle néhanapján egy kis galiba is, mégpedig rendszerint az igazság rovására.

Mert tudni kell, hogy az irkának arca van; hol síró, hol nevetős, mikor-hogy s bizony-bizony, nehéz ott a dolgozatot látni, ahol piros gyermekszív dobog a papiroson s kicsi szája akkora szomorúságot pöntyörög, hogy elfacsarodik tőle a jó érzés abban, aki olvassa.

Ott van az egész gyermek az irkájában; él, mozog, tervez, véleményét mond, lát, hall, fest, rajzol s akár-hányszor ugyancsak éles képét adja magának, meg a környezetének.

Otthonának eseményei, tétovázó, tapogatózó lelkének fájdalmai vagy örömei, kutatásai és felfedezései mind bele vannak sűrítve egy-egy oldal 15—20 sorába; felbbentik az otthon függőyeit, megmutatják a «családi kör»-t, amely, sajnos, igen sok esetben messze jár az ideálistól.

A gyermeknek néha csodálatosan sokatmondó szavai kerülnek az irkalapra, melyekben úgy megláthatja kutató szemünk kicsi életének keserveit és örömeit, mint ahogy egyetlen cseppnyi tengervízben megkapja a tudós a végtelen Óceán egész összetételét.

Amikor azután úgy látom, hogy itt most talán egy száj görbült meg, vagy sóhajtás rebtent el, amikor odakerült a pont az írás végére; vagy hogy a hazai zúr-zavaros hangok és durva képek víziói sötétlenek írójuk szeme előtt; amikor talán megkönnyebbülést érez azon, hogy legalább az irkájának kibeszélhette magát: legyen lelkem odacsúfoskodni azzal a négyessel, csak azért, mert a mondatok dögöve járnak és — horribile dictu! — baj van a pontok és vonások körül?

Már megbocsásson nekem a jó Isten, de meg minden felettes bírálóm is, ha ilyenkoraját vétkezem a szigorú igazságszótás körül és az útált négyesek fölé szép lassan odakanyarint a piros tintás tollam egy enyhítő féljegyet még — simogatásnak, no meg a lefelé hulló könnyek felszárítása céljából, — ha már nem tűntethetem el egészen azt a bánattengert, aminek hullámzását épp azok nem veszik észre, akikre legjobban tartoznék a dolog.

Pedig ez a tenger megvan s bővízü forrása a szülői ház. Ebből indul ki minden jó, mint ahogy minden rossz is.

Mosolyogni az otthonában tanul a gyermek. De sírni is. Bátorságot, szeretetet, bizodalmat, hősi lemondást, alázatosságot, szintén innen visz magával az életbe. Hazulról kapja viszont a suta ügyetlenségek, bizalmatlan visszahúzódások, durva ágalások s a mindenben keresztül-gázolásokra való ösztönzéseket is.

A család az élet — kicsiben.

De vajjon hány szülő vesz magának fáradságot arra, hogy bepillantson ennek mélységeibe? Hisz rendszerint kényelmetlenségek csak azok, amik onnan feltetszenek, — jobb ezeket hagyni! — gondolják sokan. Azonkívül nem mindenkinek van képessége ahhoz, hogy fel tudja mérni saját milyenségét.

De felméri azt a gyermek! Nagyon is felméri! Megdöbentő néha az a világosság, mellyel beelát az otthon sötétségébe, — mert nem a szemével néz és fülével hall, hanem az ösztönei lámpájával megy végig a szülői cselekedetek útvesztőin s elmerem mondani, hamarabb felismeri a szülők cselekedeteinek okait, mint az apák és anyák az övéit.

Igazam bizonyításául álljon itt néhány iskolai dolgozat, miket a *fiak* írtak az *apákról*. Abban a változatlan hűségben adom őket, ahogy 10—11 éves lelkükből tel-fakadt s gyarló tollukból kihullott a betű.

ÉDESAPÁM. *Édesapám foglalkozása lakatos. Nagyon szeret dolgozni, még vasárnap is dolgozik. Sohasem jön el a diákmisére, mint a Horváth Pisti édesapja. Ők mindig együtt mennek haza. A Pisti fogja az apja kezét, úgy mennek. Az én apám ilyenkor is javában dolgozik. Igen mérges természetű, ha az inas nem tesz valamit jól, majdnem agyonvágja.*

ÉDESAPÁM. *Édesapám középmagas ember. Foglalkozása ács. Ha a munkából hazajön, bemegy a szobába, ott leül a székre és nem szól semmit. Ha kihívjuk vacsorázni, megesi a vacsoráját, azután elkezdi számolni, de akkor sem szól semmit. A háborúban gyalogos volt, közben elfogták az oroszok és fogoly lett. Édesanyám azt mondja, azóta olyan különös a természete.*

ÉDESAPÁM. *Édesapám kereskedő. Egész nap a boltban van és csak enni jön haza. Mi négyen vagyunk testvérek, de ha ő otthon van, pisszenni sem merünk. Ő mindig haragosan néz. Azután csak megkérdezi este: «No, melyiket kell megverni?» és ha édesanyám nem árul el neki bennünket, akkor már megy is. Mi meg csak ezt várjuk, mert akkor már lehet játszani még lovbojost is.*

ÉDESAPÁM. *Édesapám tavaly halt meg. Nem igen szeretett dolgozni, csak parancsolni. Hogyha a házi munkában nem volt rend, akkor mindig pörölt. Nagyon mérges ember volt. A háborúban huszár volt. Igen szeretett kocsmába menni, azért csak 47 évet élt.*

Nem folytatom. Talán kiérzik ennyiből is, micsoda szomorú megállapításokat tartalmaznak ezek a gyarló mozgó sorok.

Bennük vergődik a napsugár után vágyódó lélek minden megbénult életerőlködése.

Hogy vágyódik az első az apai kéz után, mely gyámolítsa, vezesse! Hogy várja az érdeklődő jó szót a másik! Mennyire ott reszket, sőt rimáncodik a sorok között a lelke, mely szeretné, ha kérdeznék, ha szólnának hozzá.

Micsoda jeges levegője lehet a harmadik háznak! Négy gyermek, akik csak este látják az apjukat, de akkor is örülnek, ha kihúzta lábát a házból. Micsoda sötét árnyékká fog tornyosodni ezek emlékezetében majd egykor az apa képe!

És a negyedik! Egyenesen hátborzongató az a közömbös tárgyilagosság, ahogyan megvázolja az apja portréját. Azt a szomorúan gyászos portrét, melyről egy 47 éves férfi néz felénk, aki, a fia véleménye szerint csak azért nem érte meg a patriarchák korát, mert — igen szeretett kocsmába járni.

És hányat tudnék még bemutatni! — De nem folytatom.

E helyett szeretném inkább magam köré gyűjteni az apák ezreit, hogy elmondhatnám nekik hegyibeszédemet a boldogokról, akik egyszerűek és békességesek, magukfelejtők és áldozatosak, legfőképpen pedig szerető szívűek.

Csodatévő kézzel szeretném megnyitni szemüket, hogy észrevegyék azt a sok szomorúságot, utánuk vágyó-dást és bús árvaságot, ami otthonuk négy fala között bújdosik.

Tudom, nehéz dolog. Nehéz lesz utánam jönniök, mert a mai apák lába halálmezők ösvényein vált rogy-

A beszámoló. — Révész Imre festménye.

gyantta. Szívükre vastag réteg rakódott Galícia sarából, Doberdó kösziklából, a szibériai fogolytáborok fagyából, meg a csonka hazában elhamvadt reményeségek hamujából. Elfogyott a szó, a derű, a mosoly, a frissítő anekdóta s a családi ház nemcsak pénzben, hanem örömekben is szegényebb lett. A szülők tevékenykedése kimerül a lyukas cipőtálpak, elnyútt kabátok, horroribis tandíjak megteremtésében, s üres kamrák hiányainak pótlásában.

Igy azután, ha nehezen is, a mindennapi kenyér valahogy csak ott van az asztalon, — *hiányzik azonban a mindenkori békeesség áldott öröme az asztal fölül.*

Pedig vannak a házban, akik ezután áhítoznak.

Ott van a *gyermek*, akitől távoliak még ezek dolgok; aki szeretné beteljesíteni a maga életét; aki lendülne, de visszatartják; repülni szeretne, de szárnyát szegik; ölelni szeretne, de nincs kit; kacagni szeretne, de nincs kivel; imádkozni szeretne, de nincs kiért.

Mert indulásához nem nyujtanak neki kezet, az álmait szétrombolják, kutató kérdezősködéseit válasz nélkül hagyják, játékaikat összezúzzák s lassan-lassan megölik benne a lelket is. És ott bujkál benne a szomorú magánosság s maga sem tudja, mi az a köd a szívében, amikor utána néz Horváth Pistinek, *akit kézenfogva vezet az apja.*

Különös, de a szülők nem akarják elhinni, hogy a nevelés munkáját tanulni kell. Hogy ez nem is munka, hanem művészet, melynél csak a rátermettség könnyítheti meg a mesterségbeli részt. Az orvos, a tanár, az ügyvéd a diplomáját hosszú évek megfeszített előkészületei után kapja csak kézhez. A kereskedő, az iparos végigszenvedi az inas- és segédévek minden nehézségét, mire önállósíthatja magát. A földművesgyermek csöppnyi korától már azt tanulja, hogyan szerszámozza fel a lovat s miként mártsa meg az ekevasat az édes anyaföldben, hogy kenyér fakadhasson munkája nyomán.

Pedig, hol marad mindez fontosság dolgában attól a feladattól, amit a gyermeki lélek szűz talajának megmunkálása kíván! Hisz mi, nevelők, akik egy egész életet áldozunk erre, nem egyszer megdöbbenve állunk meg egy-egy különösebb lelki megnyilvánulás előtt, annyira sokféle, annyira változatos, annyira titokteljes az az isteni szikra, mely munkánk anyagát adja.

Tagadhatatlan, hogy az anyák, fejlettebb ösztönös életük folytán, száz százalékkal jobb nevelők, mint az apák. Jó volt ez így régen. A gyermek megtalálta a szülői házon belül azt a fundamentumot, amelyen megvethette a lábát. Ma azonban, amikor legtöbb anya segítőtárs a kenyérkeresetben, kell, hogy az urában viszont segítséget kapjon a gyermeknevelés munkájához. Ez a segítség a legtöbb helyen megvan ugyan, de tévedésekkel teljesen.

A tévedés ott van, hogy az apák kizárólag a büntető Gondviselés szerepét vállalják magukra családjukkal szemben. — *Feljenek tőlem!* — így gondolják. Pedig a tekintély nem azonos a félelemmel. Illetve nagyon labilis tekintély az, melynek szálai a félelem talajába kapaszkodnak, mert a gyermek végül is megnő, önállósítja magát, az apa egyszer csak aggastyán lesz, — hol marad akkor a félelmetesség tényezői? Por lesz belőlük és hamu. A gyermeki érzelmek ekkor már megváltozott formát öltenek. Az ő erejük fölfelé, — a szülőké lefelé ível. A földtől a földhöz. A hajdan erős vezető kéz reszketőre gyengül. A haragos pillantású szemet könny fátyolozza és az akkor homályossága. Az egykor kenyérért harcoló kéz, az erős derék rokkantan vágjik pihenőre. Nem keresi már a kenyeret. *Adják neki.* Csakhogy nem mind-egy, hogyan adják. Szerető szelidség, féltő aggódás, gyengéd simogatás-e a kísérője, vagy durva indulat löki tányérjára és asztali áldás helyett fogcsikorgató düh, vagy csúnya káromkodás keseríti-e meg a falatot.

A jó szó a szeretet szava. Csakhogy a jó szót meg kell tanulni valahol, még pedig nem künn, a zajos idegenség-

ben, hanem az otthon békeeséges melegében. De ne csak az anya legyen ennek forrása, hanem kerüljön ki ilyen az apa szájából is! Üljön oda esténként egy-egy fél órára a kicsinyei közé, szívja el ott a pipáját, vagy szivarját, meséljen és mesélteszen; kérdezzen és kérdezteszen, tudjon játékokat; értsen a leckéhez, tudjon biztatni a szája, mosolyogni a szeme, simogatni a keze! Milyen mesebeli Tündérország tud lenni egy nagy asztal, mely fölött buksi fejek bújnak össze egy-egy kép, vagy társasjáték fölött az apa deresedő koponyájával, amikor aranyos glóriát rajzol följük a lámpa szétfolyó fényessége. Vagy milyen drága lehet egyik félreeső zug a szobában, melynek duruzsoló, pirosszemű kályháján illatosra sül az alma, amikor apus térde visszaérkezik a legkisebbel a nagymesszi lovaglásból: — Gyí paci, Pápara, ketten menjünk vásárra! Gyífi!

Mekkora utakat lehet megtenni ezen a lovacskán! Egész a szívig vezetőt.

Mert ez a *«Gyí paci!»* a legsodálatosabb táltos a világon. Örökéletű. Szülőanyja a szeretet, abrakja az emlékezés. Mindig velünk marad. Lehajlásra készítet a szü-
kölködőkhöz, simogatásra mozdítja kezünket, ha az élet elzuhantjai mellett visz el az útunk. Vigasztaló szót ad a szánkba, mosolyt a szemünkbe, ha másnak fáj valami. Minden jóságos ösztönzésre, amit a szívünk megteremt, ez a *«Gyí paci!»* adja a cselekvés parancsát. *A gyermek-lelkünkbe szívott öröme emléke az, aminek felnőtt korunk jócselekedeteit köszönhetjük.*

Sőt, tud ez még mást is!

Odairányozza lépteinket ahhoz a sírhanthoz, mely alatt az a két áldott láb pihen, mely sohasem volt annyira fáradt, hogy egy sétalovaglást ne tudott volna még tenni. Ez mondat el velünk áhítatos imákat, ez ültetett virággal ékesre a temető sírhalmait: a *«Gyí paci!»*, aki örökéletű, mert ő a — Szeretet.

Ettől lesz büszkes dobogó a gyermek szíve és a lelkünkbe maró gyászos irkák mellett, hitünk megtartására, íródnak még olyan

Irkalapok, amelyek mosolyognak.

Nézzük ezeket is!

Édesapám mezei napszámos. Szeret dolgozni. Testalkata alacsony, barna haja van. Szereti a tisztaságot, nem szereti a piszkot, ami ugyan nálunk nincs is. Nagy bajusa van. Szereti az állatokat, haragszik azokra, akik kínozzák őket. Kedveli a virágokat, különösen pedig az ibolyát és a tulipánt. Aldja meg az Isten hosszú élettel!

Hallják ennek a gyermeknek a büszke szivedobogását? Látják a kemény nyakaszegülését? Az önértetes dicsekvését: «nincs nálunk piszok».

Vagy nézzük ezt, aki sírhatna, mégsem panaszkodik:

Édesapám magas ember volt. Haja barna, nagy bajusza tömött volt, melyet a füleire csavarhatott volna. Foglalkozása földműves volt. Édesanyját és minket igen szeretett. Már nem él, mert elveszett a háborúban. Szép halála volt, a hazáért halt meg. Szerszámaikat és fényképeiket őrizzük.

Vagy a másik:

Édesapám kőműves. Középnagyságú ember. Szőke a haja és kék a szeme. En hasonlítok hozzá. Egy kicsit mérges természetű, de a haragját le tudja győzni. A gyermekeit szereti, de a gyermekei is szeretik őt. Részeskedni nem szeret. Ha bort akar inni, inkább hozat, mintsem kocsmába menjen. A templomba még hétköznap is bemegy, ha ráér. Igen jó dolgos ember.

Édesapám középtermetű, fekete hajú. Foglalkozása mészáros. Szelid természetű és egy kissé beteges. Sokszor késő este jön haza a székéből és igen rosszul érzi magát.

Bárcsak már tudnék neki segíteni! A háborúban a közös hadseregben, a tüzérsegnél szolgálta a hazát. Itt kapta a betegségét is, melytől még mindig sokat szenved. De kapott három kitüntetést is. Áldja meg az Isten mind a két kezével!

*

Tükörnek szántam ezeket az írásokat. Lásna meg benne mindenki saját magát is, a gyermekét is! A bot és a szigor alkalmas lehet a burjánzó rosszindulatok megtörésére, de ne felejtse el senki, hogy a gyomirtás még nem fejezte be egy termékeny talaj megmunkálásának művét. *Vetni is kell abba! Két kézzel, bőven, pazarlón kell szórni a leg-*

tisztább magot, — hullatni az üdítő harmatot, ragyogtatni az életfakasztó, meleg napot, ha bő aratás büszke örömeiben akarunk részesülni.

Bizony, bizony, *gyermekké kell lenniük a gyermekért! Jónak kell lenniük, hogy jó lehessen ő is.*

Szelídnek kell lenniük, hogy szelíd lehessen. Munkásnak, hogy dolgozni tanuljon; önzetlennek, hogy áldozatos tudjon lenni!

Akinek pedig az iskolai füzetek tükre vádló képet mutatna, az hajtsa le bűnbánóan a fejét, azután pedig erős elhatározással csókolja meg a gyermeke homlokát és váltsa meg annak árva lelkét a magára ébredt szíve csodarejű szeretetével!

A FARSANG ÉS A TÁNC.

Írta Sándor János.

A kettő majdnem elválaszthatatlan fogalmak. Ezzel nem azt akarom mondani, mintha az emberiség csakis farsang idején hódolna Terpsychore istennőjének, megteszi ezt szívesen bármikor, csak alkalom kínálkozzék. Ha pedig ilyesmi hiányozna, hát azért adatott az ember fiatalabb részének ész, hogy teremtsen ilyen alkalmat. Maradjunk csak a farsangnál. Koncentrálódik ilyenkor minden életkedv, mulatnivágyás, a megnemhalniakarás, mert a farsang elmúlik, beköszönt (már a kinek) a szürkeség, jó legalább a szürke napokon visszaemlékezni a víg napokra.

Etimológusok a farsang szót a német *fasen, faseln* szóból származtatják le, amely annyit jelent: mesélni, pajkosságot űzni. Jelenti a vígságot, különösen a keresztény időszámítástól, vízkereszt napjától hamvazó szerdáiig terjedő időig. Persze ez a számítás nem mindenütt egyforma, egyöntetű. Velencében már István-napján (december 26.), Spanyolországban pedig Sebestyén-napkor, január 20-án, kezdődik a farsang; viszont Rómában csakis a hamvazó szerdát megelőző 11 napot mondják farsangnak, vagy pedig karneválnak. A rossz nyelvek a karnevál szót úgy értelmezik, hogy az olasz carne-vale szónak a rideg alkalmazása volna, mely annyit mond, hogy *hús, Isten veled!*

Valószínűbb azonban az az állítás, hogy a farsangi ünnepségeken, különösen annak utolsó hetében díszkocsikon felvonul az előkelőség, a díszkocsik legnagyobb része tengeri hajót ábrázolnak, *carrus navalis* — megadja a karnevál elnevezést. Ha már megkezdtem a farsang élettörténetét, be is akarom már fejezni. Sok helyen a hamvazó szerdát megelőző héten tartják a főbb ünnepségeket, nálunk például a csúcspontját a húshagyó-keddben éri el. Tudós historikusok azt állítják, hogy az egész farsangi komédia pogány maradvány, még pedig a római Saturnalia-ünnepékből származott volna. A keresztény egyház nem tudta a nép tudatából kiirtani teljesen, kénytelen volt bizonyos egyházi színezetet adni neki (kaneai mennyegzővel való kapcsolat). Persze itt is a néplélek, temperamentum a legkülönbözőképpen nyilvánul meg. Az olasz, különösen a velencei farsang még nem régiben is, világhírű volt. Az egész város az odasereglett rengeteg idegennel (hisz a főcél ez volt) örömmámorban úszott. Színesebbnél-színesebb, bizarr és groteszk felvonulásokról még hónapok múlva is beszéltek. Éppúgy a római farsanggal kapcsolatos löversenyekről. Vagy pedig a másik latin nép: a gloire nemzetének a tobzódása, amikor *boeuf gras-t* (kővér ökör) álarcosok vezetik végig az egész városon.

Hogy nálunk magyaroknál sem hiányzott a jókedv, a farsangolási vágy, azt bővebben nem kell fejtegetnem. Mi voltunk Európa nemcsak vitéz, harcos, hanem táncos nemzete is. Nem akarok itt a régmúlt krónikására, Eckehardra hivatkozni, aki szerint a szentgalleni kirándulás után csapott lakomat táncsal fejezték be: «csapongó jó kedvvel táncoltak vezéreik előtt». A 13-ik század vége felé a budai zsinat végzése szigorúan meghagyja a plébánosoknak, hogy «ne tőrjék meg, hogy a nép a temető-kertben, vagy magában a templomban táncra kerekedjék». Ez a legdöntőbb bizonyíték, hogy az a nép, mely még az Isten házában s az ezt körülvevő temetőben sem átalított táncolni, csak vérbeli táncos nép lehetett. Szentpéteri István «Tánc pestise» c. munkájában 1697-ben kemény szavakkal orcázza az akkori szülőket, hogy csak valami «tomboló» lakodalmat kaphassanak, menten odamennék gyermekestül és «nemcsak fiokat és leányokat bocsájtják a fajtalan táncra, hanem magok is örömet azt eljárák». A fiúkat és leányokat különben nem kellett táncra bocsátani, mert a vérük is eléggé üzte-hajtotta őket a vidám szökésre. De nemcsak a nép, de a legelőkelőbb körökben, fejedelmi, királyi udvarokban is hódoltak a táncnak. Erre csak két példát. Serémi György, II. Lajos udvari káplánja fontoskodva írja uráról, hogy a gyászos kimenetelű mohácsi csata után Szapolyai György ezekkel a szavakkal támadott a menekülő ifjú királyra: «Tu rex, bestye tanchos kiral, perdidisti regnum Hungariae» (Te bestye táncos király, tönkretetted Magyarországot). A másik táncoló uralkodó, Apaffi Mihály, akiről Cserei Mihály azt írja, hogy dudaszó mellett szeretett táncolni «magyar módon, szép csendesen táncolt; alig láthatta valaki, a lábait mint emeli fel a táncban». A táncok nem voltak monotonok, unalmasak, bizonyítja az a körülmény, hogy a Nyelvtörténeti szótárban 60 táncnév van felemlítve.

Unos-untalan hangoztatjuk, hogy kivetkőztünk az ősi hagyományokból, azokat megtagadjuk, vajjon áll-e ez a táncra is? Szeretünk ma is még táncolni? De még mennyire! És hogyan, arra majd később adom meg a feleletet. Prikkel Marianne (A magyarság táncai) erről a következőket mondja: A táncra valósnak az alapkélléke a ritmusérzék. Hogy ez mennyiben van meg a ma magyarságában (bizonyára csakis mint öröklött diszpozíció), arra elég nagytekintélyű tanu *Billoth*, a néhai világhírű bécsi orvosprofesszor, egyszersmind kiváló zeneesztétikus. Ő kísérletek alapján pontos statisztikát állított össze a volt monarchia különböző nemzetiségű katonáinak ritmusérzékéről (t. i. hogy mennyire tudnak rendes lépésben járni) a következő eredménnyel:

A német és cseh ezredeknél 2%, az oláhoknál és bosnyákoknál 20–30%, a szlovéneknél, tótoknál és lengyeleknél 33% nem tudta a lépéstartást, az ütemes menetelést megtanulni. A magyar ezredeknél ellenben mindössze csak 0.1–0.4% volt az ilyen fogyatékosok száma; s — ami még érdekesebb — a legkedvezőbb arányt mutattak épp a legmagyarabb ezredek.

Ezt a ritmusérzékét mennyire érvényesítjük a táncban is, vessünk egy pillantást a mai magyar táncra, amely hivatott kifejezésre juttatni a magyar vérmérséklet mellett a magyar géniuszt is. Minden nemzet, amely fajtát, vért szereti, nagyra tartja nemzeti sajátosságait, ahhoz úgy szólva mereven ragaszkodik, így táncához is. Nem szólok itt a nagy nemzetekről, hanem a kicsikről, a déli szomszédainkról. Gyakran volt alkalmam szerb, oláh, sőt bolgár népmulatságon résztvenni. Az ünnepek — búcsú, lakodalom, avatási ünnep, szüret — táncokkal kezdődött és azzal végződött. Milyen hévvel járta a szerb a kólót, az oláh az orgyelánát, a bolgár a hovrát! Pedig ezek a táncok a mi magyar csárdásunkhoz képest valóságosan altató táncok, annyira monotonok. De amikor táncolja az a szerb, bolgár legény, öntudatosan, büszkén ropja, nem gépiesen csinálja, mint a ma magyarja legtöbbször.

Legismertebb táncunk a csárdás. A mai csárdás táncolását nézve, magyar vérünk, érzésünk lázadni kezd azon, amit magyarnak csúfolnak. Tudvalevően a csárdás két részre oszlik: a lassúra és a szaporára (frissre). A lassúban semmi büszkeség az arcon, semmi méltóság és könnyedség (Cserey írja: «magyar módon, szép csendesen») a mozgásban. A párok összekapaszzkodva, jobbra-balra kifejezés nélkül tipegnek-topognak, sőt az újtók, a modernnek új motívumokat kevernek bele, bosztoncsárdás, keringenek keringőt táncolva stb. Jobban hasonlít ez a csárdás a szülő- vagy káposztataposáshoz, mint a magyar lassúhoz. Amilyen méltóságosnak, büszkeséggel telített, kell, hogy a lassú legyen, annyi kellem, szemet gyönyörködtető fűrgeség jellemzi a friss csárdást. És ha megnézünk egy ilyen «nemzeti jelleget kifejező» szapora táncot, óriási a csalódás. Elejétől végig egyforma sarkonugrás, modortalan zöcskölődés, izléstelen testfintorgatás, a táncosnő gyöngédelen átnyalábolás és szemérmetlen forgatása, minden inkább, csak nem illedelmes magyar szapora tánc. Talán a hasonlat nem egészen találó, mintha összekötözött liszteszákókat ide-oda ugráltatnának, rángatnának.

Hogy a magyar tánc — bár 60-nál többet ismerünk belőle — korunkban különösen degenerálódott, annak ezer és egy oka van, a hibát mindenesetre bennünk kell keresni. Nagyon fogékonyak vagyunk az idegen behatásokra. Nemcsak a nyugatról jövő eszmék, áramlatok találnak nálunk termékeny talajra, hanem felvesszük mi a nálunknál alacsonyabb kultúrájú népek szokásait is. Egyik etnográfusunk beszéli, aki a székelység művészetét, zenéjét, táncát alaposan ismeri, hogy azokban a székely községekben, amelyek határosak oláh nyelvterülettel, nagyon gyakran látta, hogy székely legények oláh táncot jártak. A bírót mikor megkérdezte, hogy miért táncolnak oláh muzsikára oláh táncot, a felelet az volt, hogy a cigányok, akik a zenét szolgáltatják, a szomszéd faluból jönnek, azok «kedveltették» meg a fiatalsággal a táncot. A legmagyarosabb és legszívósabb székelyek közzé is beszívárog az idegen tánc, ne csodálkozzunk, ha a nyugatról jövő táncok még könnyebben meghonosodtak. Itt csak utalnunk kell fő- és köznemeseinknek bécsi behódolására. Bécsből hozták magukkal a nyugati táncokat, nemesi udvarokban mindig akadt német vagy cseh táncmester.

A cseh, német táncmesterek többnyire maguk sem ismerték a mi táncainkat alaposan, a maguk eredetisé-

gében, már rosszul rakták meg az alapot, azután ezek a derék táncművészek egymást túl akarták licitálni, a legszébb magyar táncainkat is úgy telerakták idegen motívumú figurákkal, hogy ember legyen az, aki ezekben kismerte magát. Az még csak hagyján, hogy elsilányították, kiforgatták eredetiségéből a magyar táncokat, a német és francia táncok nálunk otthonra találtak, de hogy minden néger, indián tánc, leöntve angol szósszal, egy csomó erotikával, bejöhessen mihozzánk, itt szuverén módon elterjedjen, az ellen igazán vétőt kell, hogy mondjunk, vétőt kell, hogy mondjon elsősorban a magyar érzésű család, a magyar szülő. A mi heterogén társadalmunkban a modern, erotikus táncok elleni bojkottban kell, hogy egy nevezőre, egy táborba kerüljön minden magyar anya és apa, aki gyermekeivel törődik. Ezeket a kétütemű, vonaglás táncokat beengedték, behozták és befogadtuk kritikátlanul. Csak a mikor a tömeg felkapta, majmolta mindenki, kezdtünk észre térni. Ösztönös undort éreztünk. Esztétikai, de pedagógiai, nevelési szempontok frontot alkottak a néger táncok ellen. A modern ideges emberben fogy a szép mozdulatok iránti érzék. A régi táncok, melyek esztétikai élvezetet is nyújtottak, sohasem a végtagok rángatózásában, dobálásában mutatkoztak, hanem a stilizált mozgás a derék körül jelentkezett! Ellenben, ha a mai ruhátlan, nem is dekoltáltak nevezhető párok táncát megfigyeljük, a józan, ösztönös jóérzésünk fellázad és melyik szülőt nem fogja el düh, szégyen, amikor gyermekét oly helyzetekben látja táncolni, amely az ő összes tanítását, nevelését csúffá teszi — csak azért, mert a tánc divatos! A végtagok mindjobban felszabadulva, kalimpálnak, heves, groteszk, harmoniátlan vonaglásokkal tesznek. Valahányszor ilyen táncot nézek, mindig eszembe jut az a szellemes francia definíció a táncról, hogy az nem más, mint ütemekre szedett pillanatnyi elmezavar! Igazán nem tudunk mást elképzelni, amikor egész éjszakán — belenyúlva a kora-késő reggeli órákba, dobálják a táncosok végtagjait csak azért, hogy amikor holtra fáradtak, a máskülönben gyenge tüdejük zihál, azt mondhassák, hogy remekül mulattak. Ha már mindenképpen mozogni akarnak a táncosok tartósan, tegyenek egy jó kiadós sétát, kifáradnak, de a tüdejük és az idegrendszerük nem látja kárát. Azt mondja egy statisztikus barátom, hogy az a táncos, aki egész éjszaka táncol, annyi lépést tesz, mintha gyalog megtenné az utat Budapesttől Vácig.

Ezek a rugdalózó táncok nemcsak a jóízű gúnyolják ki, háborítják fel a jobb érzéseket, hanem irtózatossá rombolást végeznek abban az ifjúságban, aki jobb sorsra érdemes, aki a jobb jövőnek a hivatott kialakítója.

A modern táncok ellen már készülődik erőteljes front nálunk is, de a külföldön is. A külföldet illetően első Olaszország. Az olasz hadügyminiszter szigorú parancsban eltiltotta az olasz hadsereg minden aktív és tartalékos tagját a néger táncok táncolásától, mert ezek nem egyeztethetők össze az olasz katona férfias és tiszta jellemével. Az olasz milícia tagjai ezután, ha valahol charleston vagy black-bottom kezdődik, felállnak és otthagynak a társaságot. Ezzel Olaszországban a modern táncörületnek egyszersmindenkorra végeszakadt. Hogyan állnak nálunk az állapotok. Érdekes jelenség, hogy a védekezés, az ellenhatás a legilletékesebb részről, az ifjúságtól indult ki. A múlt évben a pesti szentimrész ifjúság megrendezte a magyar bálját, amelyről elvileg száműzött minden kétütemű modern táncot; két héten belül csatlakozott a mozgalomhoz a vidéki egyetemeken keresztény ifjúsága is. Ez évben pedig a legaktívabb főiskolai ifjúsági szervezet: az Americana tette nyíltan magáévá a szentimrész bator elvi frontállását...

A legélesebb harcot a táncörület ellen éppen a legérdekesebb társadalmi kategória, az ifjúság kezdemé-

nyezte és ha ez az ifjúság belép majd a férfikorba, a kezdeményezés, a vezetés az ő kezeibe lesz letéve, hiszem, hogy a divathóbortok, járványok még csirájukban is elpusztulnak.

A legifjabb ifjúsági mozgalom, a cserkészlet, mely szintén a jövő új férfitípusát akarja kialakítani, amely minden olyan mozgalomból, mely hazafias, nemzeti — részt szolgál, ki akarja venni részét, belépett a néger táncok elleni küzdelembe. A M. Cs. Szövetség ankétet hívott össze, a legkiválóbb pedagógusok és cserkészvezetők véleményét meghallgatva, fogja intézkedéseit megtenni. Olvasóinkat bizonyára érdekelni fogják ezek a vélemények, azok közül egynéhányat kivonatban leközlünk:

Koszterszitz József dr., a Szent-Imre kollégium h. igazgatója többek között ezt mondja: A cserkész eszményképe a Férfi; az az igazi cserkész, aki élete minden momentumában egyszerűen, természetesen és fölényesen férfias tud lenni. E törekvésében a cserkészlet új ember-típust állított a világba és a magyar cserkészfiúnak ehhez az új embertípushoz mindig és mindenütt következetesen hűnek kell maradnia. Táncolhat és fiatal bohém kedvvel mulathat, de el ne feledje, hogy a «cserkész» szó a társaságban forgó ifjúra értve, egyértelmű a «gentleman» szóval; és nekünk — illetve nekik, a társaság életét élő fiúknak kell erre a terminológiára megtanítaniok a magyar társadalmat. A cserkész a táncban férfi és úr: gentleman; táncol mindent, ami lelke tisztaságával, úri ízlésével, magyar szíve szavával nem ellenkezik; azonban van bátorsága megemelni a fejét és azt mondani, a bűn világában született, ízléstelen, otromba, modern táncra: ezt pedig én nem táncolom! A mi cserkész fiainknak daliás-szépen kell tudniok táncolni a magyar nemzeti táncokat, nem bemutatásra színpadon, hanem mint olyat, ami természetesen sajátunk s amire büszkék vagyunk; — és dacos fejmegemeléssel kell ellentmondaniok a charleston, black-bottom stb. szellemének, nemcsak azért, mert ocsmányak és ízléstelenek, hanem, mert kimondottan annak a destruktív szellemnek tánc-kivirágzásai, amelynek a cserkészlet különben az egész vonalon ellene mondott.

Marcell Mihály dr., a Pesti Szent-Imre Kollégium igazgatója írja: «Ha a tánc Terpsychore és Gratiának kedélyt sugárzó, derűs hangulatát tükrözi, akkor a fiatal nemzedék kedélyes szórakozása. Ha azonban a duhaj Bachanszők és tobzódó fékevesztettek mulatozása, akkor lelketlen, szellemtelen szabadossággá alacsonyul. Az elsőt szolgálja a finom, művészi szép zene, a másikat izzítja a négerektől átcsempészett, egyenesen idegingerekre appelláló hangzavar és dörömbölő ütemverés. Az egyik formái a lenge lépés és szabályosan ritmikus mozgás, — a másiké a ficamodásig és érzékies közelségig kifordított ideg- és végtágrángatódzás.

Dr. Tóth Tihamér, egyetemi ny. r. tanár, legismertebb ifjúsági író, aki behatóan foglalkozik az ifjúság lelki prob-

lémáival, a következőket mondja: A tisztességes táncot nem tartom elvileg összeegyeztethetetlennek a cserkészlet eszméjével, bár az is igaz, hogy az igazi cserkész életében jóval kisebb szerep jut neki, mint más fiúkéban. A tánc egy neme a mai felnőtt társadalom szórakozásainak. Hol kifogástalan időöltés, hol alkalom a bűnre. Ha olyan cserkész táncol, akinek a lilium nemcsak kabátja hajtására van tűzve, hanem beégetve is lelke legmélyére, annak táncolása is bizonyára tisztességes, kifogástalan és erkölcsös lesz. Azonban minél lelkesebb cserkész valaki, annál kevésbé érzi szükségét a tánc által nyújtott szórakozásnak. A cserkész u. i. annyira be tudja tölteni az ifjú lelkét a maga sajátos értékeivel, hogy amint az általa kialakított új fiútípusnak nincs többé szüksége az alkohol, nikotin, kávéház és korzó mámorára, éppúgy kárpótolja az egyre ritkábbá váló táncolásáért is. Hogy tehát a cserkész ritkábban jár bálba, mint más fiatal ember, ezt megértjük. De amikor meg ott van, hogy példaképe legyen a jellemes ifjúnak, ezt tőle méltán elvárjuk. Úgy gondolom, hogy a felvetett kérdést ideálisan az egyik cserkészisztem oldja meg: elég ritkán megy bálba, de ha ott volt is, másnap reggel a tiszta lélek nyugodtságával megy a szent áldozáshoz. *Cserkésznek csak úgy szabad táncolnia, hogy utána is bátran nézhessen az Úr Jézus szemébe!*

Hallottuk a véleményeket, egyhangú: szükségesnek tartják a táncot, hazafias, esztétikai, művészeti, pedagógiai szempontokból, de csak azokat, amelyek harmóniában állnak a serdülő gyermek életproblémájával, nem okoz kontrasztot a gyakorlat és elmélet között.

Nemzeti, faji szempontból roppant hordereje van a táncnak, hogy az bélyege, karakterisztikus kifejezője legyen a nemzeti géniuszoknak. A tánckérdésben nagy volt a szakadék a nép és a műveltebb középosztály között, a népi, nemzeti jelleget inkább az előbbi fejezte ki. A nép táncá öntudatosabb, azt látja, tanulja egész gyermekségtől, míg a középosztályi gyermeke már kora gyerekkorában 5—6 idegen táncot tanul. Kezdi 4—5 éves korában (kisdudóvóban is) énekes táncos játékkal, később játékos táncgyakorlatokkal s a majdnem «kötelező» tánciskolában már a serdülő korban. Fogékonyságánál fogva élesen figyel a nagyok, felnőttek mozdulatait, táncát, természetesen, hogy utánozza. A nép fiát nem tanítja táncolni táncmester, ösztönösen megtanul és amit az úri gyerek mesterrel is alig sajátít el, addig a nép fia a magatanult táncát büszkén, öntudattal táncolja. Most az a kérdés, hogy mivel nemzeti táncaink eredetiségükben a nép között maradtak meg, úgy annak ápolását, fenntartását csakis a népre bízuk továbbra is? A leghatározottabban nemmel kell erre felelnünk. A középosztály, a társadalmat irányító vezetők úgyszólván tüntessenek fajiságuk mellett. A nép faji érzése úgysem elég erős. Hatalmas rezervoár ugyan, ahonnan állandóan merítünk, de ápolni, fenntartani a nemzeti hagyományokat, művészetet, dalt és táncot nekünk kell, a középosztálynak, melynek integráns része a magyar szülő is.

A GYERMEKÉRT.

Csonka hazánk és a magyar társadalom reménye, jövőjének alapja: a gyermek. Megcsonkított hazánk szempontját tekintve, legnagyobb értékünk, mert hiszen a gyermekeken keresztül biztos thatjuk csak a jövőt. Jól nevelt, egészséges gyermekek nélkül nincs jövő. Gyenge, beteg és rosszulnevelt gyermekek nem kecsegtetnek reménnyel, mert milyen gyermek testi és lelki fejlettsége, olyan az eljövendő ország is. *A társadalom minden munkájának célja a jövő megalapozása.* A ma munkájának

folytatója, befejezője a jövő nemzedék. Amilyen nemzedéket nevelünk, olyanná lesz a jövő társadalma, országa is. Mivel pedig a gyermek a társadalom, az állam, az ország alapköve, a gyermekegészségügy is társadalmi érdek, de érdeke az minden egyénnek is.

A lea lott háború és az után következő mozgalmas idők különösen előtébe helyezték hazánkban a jövő reményességét, a gyermeket.

A székesfehérváros tanácsa már 1922-ben hozzáfogott a

gyermek érdekében a tervszerű munkálatokhoz. A különböző gyermekvédelmi intézkedések közül egyike a legfontosabbaknak a székesfőváros tanácsa *gyermeknyaraltatási akciója*, mely a pusztuló, csenevész és nyomortól elsatnyult gyermekek arcára újból rózsapírt varázsol s adja vissza t-stüknek azt a rugalmasságot, amely őket megvédeni óhajtja a betegségek csíráitól, alkalmassá akarja őket tenni a jövő nagy feladataira.

A főváros tanácsa nem kímélve az anyagi áldozatokat, mindent elkövet, hogy minél több fővárosi szegénysorsú, testileg leromlott gyermeknek adja vissza testi egészségét. 1922-ben 250 gyermek üdültetésével kezdette meg a messze kiható, eléggé nem méltányolható tevékenységét. Az elmúlt év nyarán már 10,899 gyermek részesült a nyaralás áldásaiban. De mi ez a szám ahhoz képest, ha tudjuk azt, hogy a főváros mintegy 72,000 iskolás tanulója közül csak 4% egészséges és mint azt az iskolaorvosok vizsgálatai bizonyították, 96%-a mindenféle beteg éggel suj ot ak.

Az elmúlt évben a 10,899 gyermek közül mindössze csak 3,722 gyermek üdülhetett a vidéken és 7,177 gyermek a főváros által felállított budapesti üdülőtelepeken, e évben legalább 15,000 gyermek üdülését óhajtáná biztosítani. A főváros területe azonban nélküli azt az áldást osztó egészséget, mely e sanyarúságban szenvedők részére meghozná az igazi élet virágát, az egészséget, boldogságot és örömet.

Örömet nyújt a nyaraltatás nemcsak a gyermeknek, hanem magának a jótékonykodó vidéki vendéglátóknak is; ezt legjobban egy Nagymányokról kapott levelünk írója fejezte ki, midőn megköszöntük neki a szíves vendéglátását:

«Sors, nyiss nekem tért, hadd tehessek
Az emberiségért valamit!»

Sokan, de nagyon sokan nem ismerik az országban a fővárosi szegénysorsú gyermekek helyzetét. Aligha lehet őket könnyáztatta szem nélkül nézni.

A fővárosi szegényebb néposztály gyermeke korán kel abból az ágyból, amely nem biztosítja részére a nyugodt és egészséges pihenést. A felkelés utáni tisztálkodása nélküli a mai életkörülményekből kifolyólag szükséges egészségügyi eszközöket. Reggelije nem nyújtja azt a tápértékennyiséget, amely biztosítaná részére a következő étkezésig a megfelelő erőmennyiséget. Ruházata nem alkalmazkodik az időjáráshoz. Délelőttjének legnagyobb részét a tanterem zárt levegőjében tölti. Ebédet rendes időben kevés kap. Délutánja a legridegebb. Környezete az udvar, az utca, amelynek hatása legborzalmasabb a gyermeki lélekre és nagy veszélyt jelent a testre. Az est órái sem nyújtják részükre a családi életből fakadó összhangzatos örömeiket, mert az egész napi munkából elfáradtan hazatérő szülők panaszai csak lélekromboló munkát végeznek. Testük erejének fokozására estebédnél nyert táplálékuk is nélküli azon tápértéket, amely testfejlődésükhöz, illetve csak fenntartásukhoz is szükséges lenne. Ha ehhez még hozzávesszük a tüdővész elterjedésének hihetetlen arányait, nem csodálkozhatunk azon, hogy a fővárosi gyermekek úgy testben, mint lélekben összetörnek, felnőt korukban pedig az országnak csak terhére lesznek.

Elérkezett tehát a 12-ik óra, hogy a végzet szekerének rúdját a fővárosi gyermekek érdekében javunkra visszafordítsuk, mert Trianon után aligha bírnak ki egy újabb mohácsi vészt.

A vidék tehetősei járjanak közbe a főváros tanácsa e nehéz munkájában. Vállaljanak gyermekeket a nyár folyamára gondozásra. Erősítsék ezeket a gyermekeket testben és lélekben, mert az örömteli lélek nem felejtkezhet meg soha a neki nyújtott jóért s az Istennek is tetsző dolgot művelnek, melyért az áldás el nem maradhat.

Jelentkezők a következő címre küldjék szíves értesítésüket:

Budapest Székesfőváros Tanácsa Gyermeknyaraltatási Akciója, Budapest, IV. ker., Cukor-utca 6. sz.

VÁLASZOK A SZÜLŐK LEVELEIRE.

P. K. Meghülés! legjobban gyógyíthatunk egy kis izzasztó kúrával. Vegyünk meleg fürdőt, utána menjünk meleg ágyba s így fogyasszunk el egy csésze bodzavirágot teát. Ágymelegítés.) A nyak köré nedves törülközőt tegyünk, ezt guttapercha papirossal még beburkoljuk s az egészet még külön sállal betakarjuk. Így beburkolva a beteg csakhamar izzadni fog.

Influenza és nátha. Ajánlatos egérfarkkóró tea többszöri ivás, melybe csészénként egy evőkanálnyi mézet teszünk. Náthánál tartsuk fejünket egy kendő alatt, mely forró bodzateát tartalmazó edényt takar s így lélegezzük be a forró gőzt. Előnyös, ha a teába néhány csepp terpentinvagy eucalyptus-olajat teszünk. Nátha esetén kerülendő a főlösleges italok ivása.

Rekedtség, torokfájás, köhögés rendszeren egyszerre lép fel. Ajánlatos forró tej élvezete, melyben méz vagy cukor van feloldva; továbbá a forró sósvízzel való gargalizálás. A fenti bajokra Angliában gyakran használják a zsálya teát. Ennek elkészítésénél úgy járunk el, hogy lefrázzuk a zsálya leveleket s hozzáteszünk néhány evőkanálnyi mézet. Napközben is melegen isszák a teát és gargalizálásra is alkalmas.

A gargalizálás nem könnyű dolog. Nem elegendő, ha

a bizonyos oldatot csak a szájüregben tartjuk, hanem ennek lehetőleg mélyen a torokba kell jutnia. Helyesen akkor tanulunk meg gargalizálni, ha közben magánhangzókat próbálunk kiejteni (a, e, i, o, u). Jó, ha a gyerekek egészséges állapotukban gyakorolják a gargalizálást, ez nagy hasznukra lehet komoly torokbajok esetén. Legjobban lehet a torkot a gyógyszerteráiban kapható fecskendővel fertőtleníteni (a nyelvet előrenyújtani s erőteljesen fecskendezni). A fecskendezés pillanatában a lélekzet visszatartandó.

Hasgörcs-nél végy kevés kamillateát és boríts forró vízbe vagy kamillateába mártott ruhát az altestre, oly forrón, amennyire ki lehet bírni. A borogatást gyakran meg kell ismétetni.

Gyomorégés. Vegyünk késhegynyi krétaport, még jobbat magnézium vízben feloldva.

Fejfájás. Ellenszer: Lábfürdő forró sósvízben. Végy kevés sót a nyelvre s hagyj lassan feloldódni, utána igyál vizet. Az ember természetéhez képest alkalmazunk meleg vagy hideg fejborogatást, utóbbit kevés ecettel.

Migrén Liebreich tanár állítása szerint egy kávékanálnyi só nyelése után elmúlik, de mindjárt a baj kezdetekor kell alkalmazni, utána vizet kell inni.